

Art. 7. Minister Komunikacji ogłosi w Dzienniku Ustaw jednolity tekst ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 10) — z uwzględnieniem zmian wynikających z przepisów wydanych przed dniem ogłosze-

nia jednolitego tekstu oraz z zastosowaniem ciągłej numeracji rozdziałów, artykułów, ustępów i punktów.

Art. 8. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1975 r.

Przewodniczący Rady Państwa: *H. Jabłoński*
Sekretarz Rady Państwa: *L. Stasiak*

117

U S T A W A

z dnia 29 maja 1974 r.

o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin.

Rozdział 1.

Przepisy ogólne.

Art. 1. Zaopatrzenie określone niniejszą ustawą przysługuje:

- 1) inwalidom wojennym,
- 2) inwalidom wojskowym,
- 3) członkom rodzin, pozostałym po żołnierzach poległych, zmarłych lub zaginionych w czasie służby wojskowej oraz po inwalidach wojennych i wojskowych.

Art. 2. Zaopatrzenie obejmuje:

- 1) świadczenia pieniężne:
  - a) rentę inwalidzką,
  - b) rentę rodzinną,
  - c) dodatki do rent,
  - d) zasiłek pogrzebowy,
- 2) świadczenia w naturze:
  - a) świadczenia lecznicze i położnicze,
  - b) protezowanie,
  - c) przysposobienie zawodowe,
  - d) pobyt w domu rencistów,
- 3) inne uprawnienia i przywileje.

Art. 3. Zaopatrzenie określone w ustawie przysługuje z funduszy państwowych.

Art. 4. 1. Prawo do świadczeń pieniężnych ustalają i świadczenia wypłacają właściwe do spraw rent organy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

2. Świadczeń leczniczych udzielają zakłady społeczne służby zdrowia.

Art. 5. Świadczenia określone w ustawie przysługują w czasie pobytu osoby uprawnionej na obszarze Państwa Polskiego, chyba że niniejsza ustawa albo umowy międzynarodowe stanowią inaczej.

Rozdział 2.

Uprawnienia inwalidów wojennych.

Art. 6. 1. Inwalidą wojennym jest żołnierz, który został zaliczony do jednej z grup inwalidów wskutek inwalidztwa powstałego w związku z działaniami wojennymi lub mającymi charakter wojennych w czasie:

- 1) pełnienia w okresie wojny 1939—1945 służby w Wojsku Polskim, w polskich formacjach wojskowych przy armiach sojuszniczych oraz w oddziałach ruchu podziemnego lub partyzanckiego prowadzących na obszarze Państwa Polskiego walkę z hitlerowskim okupantem,
- 2) pełnienia służby w Siłach Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w okresie walk o utrwalenie władzy ludowej.

2. Za inwalidę wojennego uważa się również żołnierz, mającego obywatelstwo polskie, który został zaliczony do jednej z grup inwalidów wskutek inwalidztwa powstałego w związku z działaniami wojennymi lub mającymi charakter wojennych w czasie pełnienia w okresie wojny 1939—1945 służby w Armii Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich oraz w innych armiach sojuszniczych, a także w oddziałach antyfaszystowskiego ruchu podziemnego lub partyzanckiego działających na obszarze innych państw.

Art. 7. Za inwalidztwo powstałe w związku z działaniami wojennymi lub mającymi charakter wojennych uważa się inwalidztwo będące następstwem zranień, kontuzji i innych obrażeń lub chorób doznanych:

- 1) w walce z wrogiem,
- 2) na froncie lub w związku z pobylem na froncie,
- 3) wskutek wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej w czasie określonym w art. 6,
- 4) w związku z pobylem w niewoli lub w obozie dla internowanych,
- 5) w związku z udziałem w ruchu podziemnym lub partyzanckim oraz z pobylem w niewoli, w obozach koncentracyjnych lub w więzieniach za udział w tym ruchu.

Art. 8. Renta inwalidzka przysługuje żołnierzowi, który został zaliczony do jednej z grup inwalidów wskutek inwalidztwa powstałego w związku z działaniami wojennymi lub mającymi charakter wojennych, choćby nawet inwalidztwo to powstało po zwolnieniu ze służby wojskowej.

Art. 9. Renta inwalidzka dla inwalidy wojennego wynosi:

- 100% podstawy jej wymiaru — dla inwalidy I i II grupy,
- 65% podstawy jej wymiaru — dla inwalidy III grupy.

Art. 10. 1. Podstawę wymiaru renty stanowi kwota 2.200 zł.

2. Jeżeli renta pobierana przez inwalidę wojennego w chwili wejścia w życie ustawy obliczona była od zarobków wyższych niż kwota określona w ust. 1, za podstawę wymiaru renty przyjmuje się dotychczasową podstawę wymiaru. Jeżeli zarobek podlegał podatkowi od wynagrodzeń i składce na cele emerytalne, pomniejsza się go o kwotę tego podatku i składki, nie więcej jednak niż do kwoty 2.200 zł.

Art. 11. 1. Do rent inwalidzkich przysługują dodatki:

- 1) pielęgnacyjny dla inwalidów I grupy, jeżeli inwalidztwo uzasadniające zaliczenie do I grupy powstało wskutek działań wojennych lub mających charakter wojennych,
- 2) z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów dla pozostałych inwalidów wojennych zaliczonych do I grupy,
- 3) z tytułu odznaczenia,
- 4) rodzinne,
- 5) z tytułu utrzymywania małżonka.

2. Dodatek pielęgnacyjny wynosi 1.100 zł miesięcznie.

3. Dodatki wymienione w ust. 1 pkt 2—5 przysługują na zasadach i w wysokości określonych przepisami o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Art. 12. 1. Inwalidzie wojennemu przysługuje prawo do bezpłatnych świadczeń leczniczych, przedmiotów ortopedycznych, środków pomocniczych oraz leków i środków opatrunkowych.

2. Uprawnienia, o których mowa w ust. 1, przysługują również żołnierzowi, który doznał uszkodzeń zdrowia w okolicznościach określonych w art. 7, nie zaliczonemu do żadnej z grup inwalidów.

3. Członkom rodziny inwalidy wojennego przysługuje prawo do świadczeń, o których mowa w ust. 1, i świadczeń połączonych.

4. Świadczenia określone w ust. 1—3 przysługują na zasadach określonych przepisami o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Art. 13. Inwalidzie wojennemu, wymagającemu leczenia sanatoryjnego, przysługuje prawo do skierowania na pobyt w sanatorium co najmniej raz na 3 lata niezależnie od przysługującego mu z tytułu zatrudnienia urlopu wypoczynkowego.

Art. 14. 1. Inwalida wojenny może być poddany specjalnemu leczeniu, przeszkoleniu oraz usprawnieniu w ośrodkach rehabilitacji w celu całkowitego lub częściowego przywrócenia zdolności do pracy albo zapobieżenia pogorszeniu stanu zdrowia.

2. W zakresie specjalnego leczenia, przeszkolenia oraz usprawnienia stosuje się odpowiednio przepisy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Art. 15. 1. Inwalidzie wojennemu przysługuje prawo do 50% ulgi taryfowej przy przejazdach kolejami oraz autobusami państwowej komunikacji samochodowej.

2. Inwalidzie wojennemu przysługują przy przejazdach środkami komunikacji miejskiej ulgi na zasadach ustalonych dla emerytów i rencistów, bez względu na miejsce jego zamieszkania.

3. Przewodnikowi inwalidy wojennego zaliczonego do I grupy inwalidów przysługuje prawo do bezpłatnego

przejazdu środkami komunikacyjnymi, o których mowa w ust. 1 i 2.

4. Minister Komunikacji w porozumieniu z Ministrem Pracy, Plac i Spraw Socjalnych oraz Ministrem do Spraw Kombatantów może przyznać inwalidom wojennym dalsze ulgi przy przejazdach kolejami, autobusami państwowej komunikacji samochodowej oraz innymi środkami komunikacji w kraju.

Art. 16. 1. Inwalida wojenny, któremu inwalidztwo utrudnia w znacznym stopniu poruszanie się i korzystanie z publicznych środków lokomocji, uprawniony jest do bezpłatnego otrzymania motorowego wózka inwalidzkiego albo może otrzymać pomoc finansową na częściowe pokrycie kosztu zakupu przydzielonego mu samochodu osobowego.

2. Minister Zdrowia i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem do Spraw Kombatantów określa zasady i tryb przyznawania inwalidom wojennym świadczeń wymienionych w ust. 1.

Art. 17. 1. Inwalidzie wojennemu zapewnia się pracę odpowiadającą jego sprawności fizycznej i kwalifikacjom zawodowym.

2. Właściwy terenowy organ administracji państwowej na wniosek inwalidy wojennego kieruje go do pracy. Zakład pracy, do którego inwalida został skierowany, jest obowiązany zatrudnić go stosownie do sprawności fizycznej i kwalifikacji zawodowych.

3. Rozwiązanie z inwalidą wojennym stosunku pracy przez zakład pracy może być dokonane tylko po uzyskaniu pisemnej zgody właściwego terenowego organu administracji państwowej:

- 1) bez wypowiedzenia — z przyczyn określonych w przepisach dotyczących rozwiązywania umów o pracę bez wypowiedzenia,
- 2) za wypowiedzeniem — tylko z ważnych przyczyn, a w szczególności, gdy inwalida całkowicie lub w znacznym stopniu utracił zdolność do wykonywania powierzonej mu pracy lub dopuszcza się naruszenia dyscypliny pracy albo gdy następuje likwidacja zakładu pracy.

4. Zgoda, o której mowa w ust. 3, nie jest wymagana do rozwiązania stosunku pracy z inwalidą wojennym:

- 1) powołanym na stanowisko kierownicze przez instytucję nadrzędną nad zakładem pracy,
- 2) który spełnia warunki do uzyskania emerytury.

Art. 18. Inwalidzie wojennemu pozostającemu w zatrudnieniu zwiększa się przysługujący mu urlop wypoczynkowy o 10 dni roboczych. Zwiększenie to nie przysługuje jednak inwalidzie korzystającemu z urlopu w wymiarze przekraczającym 26 dni roboczych w ciągu roku.

Art. 19. Inwalidzie wojennemu zalicza się czas jego służby wojskowej oraz okresy pobytu w niewoli i w obozach dla internowanych, w obozach koncentracyjnych lub w więzieniach w związku z udziałem w ruchu podziemnym lub partyzanckim w czasie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 9 maja 1945 r. do okresów zatrudnienia, od których zależy przyznanie lub wysokość wszelkich świadczeń przysługujących pracownikom od zakładu pracy.

Art. 20. 1. Inwalida wojenny, który pozostaje w zatrudnieniu i ma wymagany do uzyskania emerytury okres zatrudnienia, może na swój wniosek przejść na emeryturę po osiągnięciu wieku:

- 1) 50 lat przez kobietę i 55 lat przez mężczyznę, jeżeli został zaliczony do I lub II grupy inwalidów, albo
- 2) 55 lat przez kobietę i 60 lat przez mężczyznę, jeżeli został zaliczony do III grupy inwalidów.

2. Inwalida wojenny pobierający rentę inwalidzką i nie pozostający w zatrudnieniu ma prawo do zamiany renty inwalidzkiej na emeryturę, jeżeli spełnia warunki, o których mowa w ust. 1. Zamiana renty inwalidzkiej na emeryturę następuje na wniosek inwalidy.

Art. 21. 1. Inwalida wojenny może być na swój wniosek umieszczony w domu rencistów lub w innym zakładzie pomocy społecznej. Na pokrycie kosztów utrzymania w tych domach i zakładach można potrącić najwyżej 80% renty.

2. Potrąceń na pokrycie kosztów utrzymania (ust. 1) można dokonywać również w razie pobytu powyżej 1 roku w zamkniętych zakładach społecznych służby zdrowia — najwyżej jednak 80% renty.

3. Szczegółowe zasady dokonywania potrąceń, o których mowa w ust. 1 i 2, określa w drodze rozporządzenia Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych w porozumieniu z Ministrem Zdrowia i Opieki Społecznej, uwzględniając stan rodzinny osób pobierających renty.

Art. 22. Rada Ministrów w drodze rozporządzenia może przyznać inwalidom wojennym inne uprawnienia i przywileje niż określone w art. 8—21.

Rozdział 3.

Uprawnienia rodzin poległych żołnierzy i zmarłych inwalidów wojennych.

Art. 23. 1. Świadczenia określone w niniejszym rozdziale przysługują uprawnionym członkom rodziny pozostałym po:

- 1) żołnierzach formacji wymienionych w art. 6, którzy polegli w walce z wrogiem lub zmarli wskutek następstw zranień, kontuzji i innych obrażeń lub chorób doznanych w okolicznościach określonych w art. 7,
- 2) zmarłych inwalidach wojennych.

2. Za członków rodziny uprawnionych do świadczeń uważa się:

- 1) małżonka, który:
  - a) osiągnął wiek: kobieta 50 lat, mężczyzna 65 lat albo
  - b) jest inwalidą, albo
  - c) wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa w wieku do lat 16; uprawnione do renty rodzinnej po żołnierzu lub inwalidzie wojennym,
- 2) dzieci, wnuki i rodzeństwo, którzy spełniają warunki do uzyskania renty rodzinnej określone w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin,
- 3) rodziców, którzy pozostawali na utrzymaniu:
  - żołnierza, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, w chwili jego powołania do służby wojskowej,
  - inwalidy wojennego w chwili jego śmierci.

Art. 24. 1. Uprawnionym członkom rodziny przysługuje renta rodzinna w wysokości:

- 60% podstawy wymiaru dla jednej osoby,
- 75% podstawy wymiaru dla dwóch osób,
- 85% podstawy wymiaru dla trzech i więcej osób.

2. Podstawę wymiaru renty rodzinnej stanowi — w zależności od wyboru osoby uprawnionej:

- 1) kwota 2.200 zł,
- 2) podstawa wymiaru renty inwalidzkiej zmarłego inwalidy,
- 3) zarobek osiągnięty przez inwalidę wojennego w ciągu ostatnich 12 miesięcy zatrudnienia lub kolejnych 24 miesięcy zatrudnienia z okresu 12 lat przed śmiercią inwalidy. Jeżeli zarobek podlegał podatkowi od wynagrodzeń i składce na cele emerytalne, pomniejsza się go o kwotę tego podatku i składki.

Art. 25. Wszystkim członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna.

Art. 26. Do rent rodzinnych przysługują dodatki rodzinne, dodatek z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów oraz dodatek z tytułu odznaczenia na zasadach i w wysokości określonych w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Art. 27. Osobie pobierającej rentę rodzinną przysługuje prawo do bezpłatnych świadczeń leczniczych, przedmiotów ortopedycznych, środków pomocniczych, leków i środków opatrunkowych oraz do świadczeń położniczych w zakresie i na warunkach określonych w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Art. 28. Osobom pobierającym rentę rodzinną przysługuje pierwszeństwo w umieszczeniu dzieci w żłobkach, domach dziecka oraz przedszkolach.

Rozdział 4.

Uprawnienia inwalidów wojskowych.

Art. 29. 1. Inwalidą wojskowym jest żołnierz niezawodowy Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, który został zaliczony do jednej z grup inwalidów wskutek inwalidztwa powstałego:

- 1) w czasie odbywania czynnej służby wojskowej w okresie pokoju,
- 2) w ciągu 3 lat od zwolnienia z tej służby, jeżeli inwalidztwo to jest następstwem chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie odbywania służby wojskowej.

2. Nie uważa się za inwalidę wojskowego żołnierza zwolnionego z czynnej służby wojskowej podczas pierwszych 6 tygodni jej odbywania z powodu choroby, która powstała niewątpliwie przed stawieniem się żołnierza do służby wojskowej i nie uległa pogorszeniu wskutek tej służby.

Art. 30. W zależności od przyczyny powstania inwalidztwo może pozostawać w związku ze służbą wojskową albo bez związku z tą służbą.

Art. 31. 1. Za inwalidztwo pozostające w związku ze służbą wojskową uważa się inwalidztwo, które powstało na skutek:

- 1) wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej w rozumieniu przepisów o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową,
- 2) chorób zakaźnych panujących w miejscu służbowego pobytu żołnierza,

- 3) chorób powstałych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej,
- 4) istotnego pogorszenia stanów chorobowych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej.

2. Minister Obrony Narodowej ustala w porozumieniu z Ministrami Pracy, Płac i Spraw Socjalnych oraz Zdrowia i Opieki Społecznej wykazy chorób i stanów chorobowych, o których mowa w ust. 1 pkt 3 i 4.

Art. 32. Inwalidztwo nie pozostaje w związku ze służbą wojskową, jeżeli:

- 1) powstało z innych przyczyn niż określone w art. 31,
- 2) jest następstwem wypadku lub choroby, których łączną przyczyną było udowodnione przez jednostkę wojskową umyślne lub rażąco niedbałe działanie albo zaniedbanie żołnierza naruszające obowiązujące przepisy lub rozkazy, jeżeli jego przełożeni zapewnili warunki odpowiadające tym przepisom i sprawowali we właściwy sposób nadzór nad ich przestrzeganiem, a żołnierz posiadał potrzebne umiejętności do wykonywania określonych czynności i był należycie przeszkolony w zakresie znajomości tych przepisów,
- 3) jest następstwem wypadku, do którego w znacznym stopniu przyczynił się sam żołnierz będąc w stanie nietrzeźwym,
- 4) zranienie, kontuzja i inne obrażenia lub choroba zostały spowodowane przez żołnierza rozmyślnie.

Art. 33. Żołnierzami niezawodowymi w rozumieniu art. 29 są:

- 1) szeregowcy i podoficerowie odbywający zasadniczą służbę wojskową,
- 2) szeregowcy i podoficerowie odbywający zajęcia szkoleniowe, przeszkolenie na obozie lub inną służbę w ramach wojskowego szkolenia poborowych,
- 3) żołnierze odbywający przeszkolenie wojskowe w jednostkach wojskowych w ramach wojskowego szkolenia studentów,
- 4) kandydaci na żołnierzy zawodowych kształceni w szkołach i na kursach wojskowych,
- 5) szeregowcy oraz podoficerowie, chorążowie i oficerowie rezerwy odbywający ćwiczenia wojskowe,
- 6) podoficerowie, chorążowie i oficerowie rezerwy odbywający okresową służbę wojskową,
- 7) szeregowcy oraz podoficerowie rezerwy pełniący służbę wojskową w razie wprowadzenia stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa lub ogłoszenia mobilizacji.

Art. 34. 1. Renta inwalidzka przysługuje żołnierzowi, o którym mowa w art. 29 ust. 1.

2. Prawo do renty inwalidzkiej powstaje po zwolnieniu żołnierza ze służby wojskowej. W przypadkach zastępujących na szczególne uwzględnienie może być na wniosek komendanta szpitala wojskowego, w którym żołnierz przebywa na leczeniu, przyznane żołnierzowi prawo do renty jeszcze przed zwolnieniem go ze służby.

3. Renta inwalidzka przysługuje również żołnierzowi zwolnionemu z czynnej służby wojskowej z powodu czasowej niezdolności do służby, jeżeli żołnierz ten nie ma prawa do zasiłku chorobowego. Renta ta przysługuje przez czas trwania niezdolności do wykonywania zatrudnienia. Na czas ten zalicza się żołnierza do jednej z grup inwalidów.

Art. 35. Renta inwalidzka dla inwalidy wojskowego wynosi miesięcznie:

Inwalidztwo powstałe	Procent podstawy wymiaru w razie zaliczenia do:	
	I i II grupy inwalidów	III grupy inwalidów
w związku ze służbą wojskową	100	65
bez związku ze służbą wojskową	70	55

Art. 36. 1. Podstawę wymiaru stanowi uposażenie przysługujące żołnierzowi zawodowemu w odpowiednim stopniu wojskowym i według stanowiska typowego dla tego stopnia; dla żołnierzy w stopniach niższych od pierwszego stopnia podoficera zawodowego podstawę wymiaru renty stanowi uposażenie przewidziane dla tego stopnia i według odpowiedniego stanowiska typowego.

2. Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych określa w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej składniki uposażenia wchodzące w skład podstawy wymiaru renty, o której mowa w ust. 1.

3. Jeżeli żołnierz w chwili powołania do służby był pracownikiem lub jeżeli jego zatrudnienie ustało w okresie nie dłuższym niż 3 miesiące przed powołaniem do służby, podstawę wymiaru renty stanowi — o ile jest to korzystniejsze — zarobek z okresu ostatnich 12 miesięcy zatrudnienia lub z okresu kolejnych 24 miesięcy zatrudnienia z okresu 12 lat przed powołaniem do służby.

4. Przy ustalaniu podstawy wymiaru w myśl ust. 3 stosuje się przepisy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Jeżeli zarobek podlegał podatkowi od wynagrodzeń i składce na cele emerytalne, pomniejsza się go o kwotę tego podatku i składki.

Art. 37. 1. Do rent inwalidzkich przysługują dodatki:

- 1) z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów,
- 2) z tytułu odznaczenia,
- 3) rodzinne,
- 4) z tytułu utrzymywania małżonka.

2. Dodatki, o których mowa w ust. 1, przysługują na zasadach i w wysokości określonych w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Art. 38. Renta inwalidzka ustalona od podstawy wymiaru, o której mowa w art. 36 ust. 3 i 4, wraz z dodatkiem z tytułu odznaczenia nie może przekraczać podstawy jej wymiaru.

Art. 39. Inwalidom wojskowym przysługują uprawnienia określone w art. 12, 14, 15, 17 i 20—22.

Art. 40. 1. Zaopatrzenie przewidziane dla inwalidów wojskowych przysługuje również:

- 1) małoletnim kandydatom na żołnierzy zawodowych kształconym w szkołach i orkiestrach wojskowych, którzy stali się inwalidami w czasie odbywania tej nauki lub w ciągu 3 lat po zwolnieniu ze szkoły (orkiestry), jeżeli inwalidztwo pozostaje w związku z nauką w tej szkole (orkiestrze),

2) studentom szkół wyższych i innym osobom odbywającym wojskowe szkolenie w ramach studiów wojskowych, które wskutek choroby lub kalectwa nabytego w związku z tym szkoleniem stały się inwalidami w czasie szkolenia lub w ciągu 3 lat od zwolnienia ze szkolenia,

3) osobom powołanym do odbycia czynnej służby wojskowej oraz osobom zwolnionym z tej służby, które w związku z wypadkiem powstałym bez ich winy w drodze z miejsca zamieszkania do jednostki wojskowej lub z powrotem stały się inwalidami bezpośrednio wskutek wypadku lub najpóźniej w ciągu 3 lat od wypadku.

2. Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej może w drodze rozporządzenia przyznać prawo do zaopatrzenia przewidzianego dla inwalidów wojskowych również innym osobom niż wymienione w ust. 1, jeżeli obowiązki lub zadania wykonywane przez te osoby wynikają z przepisów o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej lub określone są przepisami szczególnymi, a zakres i charakter tych obowiązków uzasadnia traktowanie osób wykonujących te obowiązki na równi z żołnierzami.

Rozdział 5.

Uprawnienia rodzin zmarłych żołnierzy i inwalidów wojskowych.

Art. 41. 1. Świadczenia określone w niniejszym rozdziale przysługują członkom rodziny:

- 1) żołnierza, który zmarł:
  - a) w czasie odbywania czynnej służby wojskowej lub
  - b) w ciągu 3 lat od zwolnienia ze służby wojskowej, jeżeli śmierć nastąpiła wskutek chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie odbywania służby wojskowej,
- 2) inwalidy wojskowego uprawnionego w chwili śmierci do renty inwalidzkiej.

2. Świadczenia przysługują również członkom rodziny żołnierza, który zaginął w czasie pełnienia służby wojskowej. Prawo do tych świadczeń wygasa z upływem terminu, w którym najwcześniej mogło nastąpić uznanie żołnierza za zmarłego.

3. Za pozostającą w związku ze służbą wojskową uważa się śmierć, która nastąpiła wskutek przyczyn wymienionych w art. 31.

4. Przepisy ust. 1—3 stosuje się odpowiednio do członków rodzin osób wymienionych w art. 40.

Art. 42. Członkami rodziny uprawnionymi do świadczeń są: dzieci, wnuki, rodzeństwo, małżonki i rodzice, jeżeli spełniają warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej w myśl przepisów o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Art. 43. 1. Uprawnionym członkom rodziny przysługuje renta rodzinna, która wynosi miesięcznie:

Liczba członków rodziny uprawnionych do renty	Procent podstawy wymiaru w razie śmierci	
	w związku ze służbą wojskową	bez związku ze służbą wojskową
jedna osoba	60	45
dwie osoby	75	50
trzy i więcej osób	85	60

2. W przypadkach, o których mowa w art. 41 ust. 2, renta rodzinna przysługuje w wysokości przewidzianej dla rodziny po żołnierzu zmarłym.

Art. 44. Podstawę wymiaru renty stanowi w zależności od wyboru osoby uprawnionej:

- 1) uposażenie określone w art. 36 ust. 1,
- 2) zarobek z tytułu zatrudnienia, określony w art. 36 ust. 3 i 4,
- 3) zarobek osiągniany przez inwalidę wojskowego w ciągu ostatnich 12 miesięcy zatrudnienia lub kolejnych 24 miesięcy zatrudnienia z okresu 12 lat przed jego śmiercią. Jeżeli zarobek podlegał podatkowi od wynagrodzeń i składce na cele emerytalne, pomniejsza się go o kwotę tego podatku i składki.

Art. 45. Wszystkim członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna.

Art. 46. 1. Do rent rodzinnych przysługują dodatki:

- 1) z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów,
- 2) z tytułu odznaczenia,
- 3) rodzinne.

2. Dodatki, o których mowa w ust. 1, przysługują na zasadach i w wysokości określonych w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Art. 47. Osoby pobierające renty rodzinne mają również prawo do świadczeń określonych w art. 27 i 28.

Rozdział 6.

Przepisy wspólne.

Art. 48. 1. Prawo do świadczeń powstaje z dniem spełnienia się wszystkich warunków wymaganych przez ustawę do uzyskania tego prawa.

2. Prawo do świadczeń ustaje:

- 1) gdy odpadnie którykolwiek z warunków wymaganych do uzyskania świadczeń,
- 2) gdy osoba pobierająca świadczenia uzależnione od inwalidztwa mimo wezwania organu rentowego nie poddała się badaniu lekarskiemu bez uzasadnionej przyczyny,
- 3) ze śmiercią osoby uprawnionej.

Art. 49. W razie ustania prawa do renty inwalidzkiej z powodu braku inwalidztwa prawo do tej renty powstaje ponownie, jeżeli ponowne inwalidztwo powstało wskutek pogorszenia się stanu zdrowia w związku z kalectwem lub chorobą, które uzasadniały poprzednio prawo do renty.

Art. 50. Prawa do świadczeń nie nabywa, a nabyte traci osoba, która wywołała przestępstwem umyślnym okoliczności uzasadniające powstanie prawa do świadczeń lub ich zwiększenie.

Art. 51. 1. Jeżeli inwalida wojenny lub wojskowy, którego inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą wojskową, nabył prawo do emerytury, wypłaca się w zależności od jego wyboru:

- 1) przysługującą rentę inwalidzką powiększoną o połowę emerytury albo
- 2) emeryturę powiększoną o połowę renty inwalidzkiej, nie mniej jednak niż o 15% podstawy wymiaru emerytury.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do inwalidy wojennego lub wojskowego, który nabył prawo do renty w zamian za gospodarstwo rolne przekazane na własność Państwa.

3. W przypadkach nie wymienionych w ust. 1 i 2 osobie uprawnionej do renty inwalidzkiej lub rodzinnej na podstawie niniejszej ustawy oraz do innych świadczeń o charakterze rentowym wypłaca się jedno świadczenie — wyższe lub przez nią wybrane.

4. Inwalida, o którym mowa w ust. 1 pkt 2 lub w ust. 2, zachowuje prawo do dodatku pielęgnacyjnego oraz innych uprawnień, które przysługiwały mu z tytułu renty inwalidzkiej.

Art. 52. Inwalidzie wojskowemu uprawnionemu do renty inwalidzkiej z tytułu inwalidztwa nie pozostającego w związku ze służbą wojskową, który osiąga zarobek z tytułu zatrudnienia lub dochód z innych źródeł, zawiesza się prawo do renty lub wypłaca inwalidzką rentę wyrównawczą na zasadach określonych przepisami o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Art. 53. Prawo do renty rodzinnej ulega zawieszeniu na zasadach określonych w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Art. 54. 1. Wysokość renty inwalidzkiej ulega na wniosek inwalidy ponownemu ustaleniu, jeżeli po przyznaniu tej renty zatrudniony był co najmniej przez 5 lat i jeżeli renta obliczona od przeciętnego miesięcznego zarobku z dowolnie wybranych 36 kolejnych miesięcy zatrudnienia byłaby wyższa od renty, do której jest uprawniony. Przy ustalaniu wysokości zarobku stosuje się odpowiednio przepisy art. 10 ust. 2.

2. Ponowne ustalenie wysokości renty następuje po ustaniu zatrudnienia; rentę podwyższoną wypłaca się, jeżeli inwalida nie osiąga zarobku z tytułu zatrudnienia lub dochodu z innych źródeł.

Art. 55. 1. Świadczenia przyznaje się na wniosek osoby uprawnionej.

2. Prawo do świadczeń ustala organ rentowy w formie decyzji.

3. Od decyzji organu rentowego przysługują osobie zainteresowanej środki prawne przewidziane w odrębnych przepisach.

4. Do postępowania w sprawie ustalania prawa do świadczeń i wypłaty świadczeń stosuje się przepisy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Przewidziane w tych przepisach obowiązki zakładów pracy ciążyą na właściwych jednostkach wojsko-

wych w zakresie określonym przez Ministra Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych.

Art. 56. 1. Związek zranień, kontuzji i innych obrażeń lub chorób z działaniami wojennymi lub mającymi charakter wojennych albo ze służbą wojskową oraz związek śmierci żołnierza z tymi działaniami lub z tą służbą ustala wojskowa komisja lekarska. Wojskowa komisja lekarska ustala również związek śmierci ze służbą wojskową żołnierza zwolnionego ze służby, jeżeli śmierć nastąpiła w wojskowym zakładzie leczniczym.

2. Grupę inwalidztwa i datę jego powstania, związek inwalidztwa z działaniami wojennymi lub mającymi charakter wojennych albo ze służbą wojskową, związek śmierci ze służbą wojskową żołnierza zwolnionego ze służby, który zmarł poza wojskowym zakładem leczniczym, oraz związek śmierci inwalidy ze służbą wojskową ustala komisja lekarska do spraw inwalidztwa i zatrudnienia na podstawie orzeczenia wojskowej komisji lekarskiej, o którym mowa w ust. 1.

3. Przy orzekaniu w sprawach, o których mowa w ust. 2, stosuje się zasady i tryb określone w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Art. 57. W razie śmierci osoby pobierającej rentę inwalidzką lub członka jej rodziny albo osoby pobierającej rentę rodzinną przysługuje zasiłek pogrzebowy w wysokości i na warunkach określonych w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Rozdział 7.

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 58. 1. Przepisy ustawy stosuje się do spraw o świadczenia wszczętych na skutek wniosków zgłoszonych po wejściu w życie ustawy, z tym że przy ocenie prawa do świadczeń za okres do dnia 31 lipca 1974 r. oraz przy ustalaniu wysokości świadczeń należnych za ten okres stosuje się przepisy obowiązujące przed dniem wejścia w życie ustawy.

2. Do spraw o świadczenia wszczętych na skutek wniosków zgłoszonych przed wejściem w życie ustawy stosuje się przepisy obowiązujące przed jej wejściem w życie z uwzględnieniem przepisu art. 59.

Art. 59. 1. Renty inwalidzkie i rodzinne wypłacane w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 11 oraz z 1972 r. Nr 53, poz. 341 i 342) podlegają podwyższeniu z urzędu na zasadach określonych niniejszą ustawą.

2. Jeżeli prawo do renty przyznanej na podstawie przepisów, o których mowa w ust. 1, było w całości zawieszone z powodu osiągnięcia zarobku z tytułu zatrudnienia lub dochodu z innych źródeł, rentę podwyższa się na wniosek zainteresowanego.

3. Kwota podwyżki renty, o której mowa w ust. 1 lub 2, nie może wynosić mniej niż 125 zł miesięcznie.

Art. 60. 1. Renty inwalidzkie przewidziane w ustawie dla inwalidów wojennych przysługują również osobom zaliczonym do jednej z grup inwalidów wskutek inwalidz-

stwa powstałego w związku z działaniami wojennymi lub mającymi charakter wojennych w okolicznościach innych niż określone w art. 6, jeżeli osoby te były uznane za inwalidów wojennych w myśl przepisów obowiązujących przed wejściem w życie ustawy.

2. Jeżeli osoba, o której mowa w ust. 1, uprawniona jest z tytułu inwalidztwa do świadczeń o charakterze rentowym z instytucji zagranicznej, rentę przysługującą na podstawie niniejszej ustawy zmniejsza się o 350 zł miesięcznie, niezależnie od zmniejszenia wynikającego z przepisów o zbiegu uprawnień rentowych.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do rent rodzinnych, z tym że zmniejszenie renty, o którym mowa w ust. 2, wynosi 250 zł.

4. Osobom, o których mowa w ust. 1 i 2, przysługują uprawnienia określone w art. 11, 12, 14, 15, 17 i 20—22, a osobom, o których mowa w ust. 3, określone w art. 26 i 27.

Art. 61. 1. Świadczenia przewidziane w ustawie dla inwalidów wojskowych przysługują również osobom zaliczonym do jednej z grup inwalidów na skutek inwalidztwa powstałego w czasie czynnej służby wojskowej w formacjach innych niż określone w art. 29, jeżeli osoby te uznane były za inwalidów wojskowych w myśl przepisów obowiązujących przed wejściem w życie ustawy.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do rent rodzinnych.

Art. 62. Inwalidzi i wdowy, którzy w myśl przepisów obowiązujących przed wejściem w życie ustawy mieli prawo do świadczeń w naturze mimo braku uprawnień do świadczeń pieniężnych, prawo to nadal zachowują.

Art. 63. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia:

- 1) podwyższać renty i dodatki do rent,
- 2) podwyższać podstawę wymiaru rent, określoną w art. 10 ust. 1 oraz w art. 24 ust. 2 pkt 1,
- 3) zmieniać wysokość kwot, o których mowa w art. 60 ust. 2 i 3.

Art. 64. Przewidziane w ustawie uprawnienia Ministra Obrony Narodowej przysługują Ministrowi Spraw Wewnętrznych w stosunku do żołnierzy pełniących służbę w podległych mu jednostkach.

Art. 65. 1. W sprawach nie unormowanych, w niniejszej ustawie stosuje się odpowiednio przepisy art. 34, 68, 69, 74—77, 78 ust. 3, art. 79—83, 113, 116, 117, 119 i 120

ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6, z 1972 r. Nr 16, poz. 114 i Nr 53, poz. 341 oraz z 1973 r. Nr 38, poz. 225).

2. Do zaopatrzenia przewidzianego w niniejszej ustawie stosuje się również przepisy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin dotyczące wypłaty i zawieszania świadczeń w czasie pobytu za granicą osoby uprawnionej do tych świadczeń.

Art. 66. W art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6, z 1972 r. Nr 16, poz. 114 i Nr 53, poz. 341 oraz z 1973 r. Nr 38, poz. 225) dodaje się pkt 9 w brzmieniu:

„9) opieki pielęgnacyjnej nad inwalidą wojennym zaliczonym do I grupy inwalidów, sprawowanej przez dorosłego członka jego rodziny — na zasadach określonych przez Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych w porozumieniu z Ministrem do Spraw Kombatantów”.

Art. 67. 1. Traci moc ustawa z dnia 23 stycznia 1968 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 11 oraz z 1972 r. Nr 53, poz. 341 i 342).

2. Tracą moc:

- 1) art. 48 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6, z 1972 r. Nr 16, poz. 114 i Nr 53, poz. 341 oraz z 1973 r. Nr 38, poz. 225),
- 2) art. 38 ustawy z dnia 8 czerwca 1972 r. o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników (Dz. U. Nr 23, poz. 165),
- 3) art. 7 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 27 września 1973 r. o zaopatrzeniu emerytalnym twórców i ich rodzin (Dz. U. Nr 38, poz. 225).

3. Osobom, pobierającym w dniu wejścia w życie ustawy dodatek do emerytury na podstawie przepisów, o których mowa w ust. 2, ustala się na ich wniosek wysokość świadczeń przy zastosowaniu art. 51 ustawy.

4. Do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w ustawie obowiązują przepisy wydane na podstawie ustawy, o której mowa w ust. 1.

Art. 68. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 sierpnia 1974 r.

Przewodniczący Rady Państwa: *H. Jabłoński*
Sekretarz Rady Państwa: *L. Stasiak*

118

USTAWA

z dnia 29 maja 1974 r.

o przekazywaniu gospodarstw rolnych na własność Państwa za rentę i spłaty pieniężne.

Rozdział 1.

Przepisy ogólne.

Art. 1. Właściciel gospodarstwa rolnego, zwany dalej „rolnikiem”, może przekazać na własność Państwa nieru-

chomości wchodzące w skład tego gospodarstwa w zamian za rentę lub spłaty pieniężne.

Art. 2. 1. Nieruchomości stanowiące współwłasność mogą być przekazane na własność Państwa tylko za zgodą wszystkich współwłaścicieli.